

עולה לכאן: היא שנת היובל המסיים את מחזור היובל הקודם.
ולכאן: אותה השנה שהיא יובל גם נחשבת שנה ראשונה של המחזור החדש, היא ראשונה משבע השנים של מחזור השמיטה הראשון במחזור היובל החדש. נספור רק חמש שנים אחריה להגיע לשנת השמיטה.

2.3. רבנן

[ערכין ל"ג.] רבנן דאמרי שנת חמשים אינה מן המנין

[רש"י ערכין ל"ג.] הניחא לרבנן - דפליגי עליה דר' יהודה [דאמרי] שנת חמשים אינה ממנין השמיטין אצטריך לממני יובלות כדקאמרת:

[ראש השנה ח: תלמוד לומר (ויקרא כ"ה י"א) "יובל היא שנת החמשים" (...)] [ט:] ורבנן שנת חמשים אתה מונה ואי אתה מונה שנת חמשים ואחת. לאפוקי מדרבי יהודה דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן.

על פי רבנן שנת החמישים היא שנת היובל, והיא שייכת למחזור הקודם של היובל, והיא מסיימת אותו. רק בשנת החמישים ואחת יתחילו מחזורי השמיטה והיובל החדשים.

3. היובלות הידועים לנו

3.1. היובל של המלך יאשיהו

3.1.1. הפסוקים

ספירת היובל של המלך יאשיהו אינה מפורשת בפסוקים.

[ערכין ל"ג.] אפשר יובל בטל ונביא מתנבא עליו שיבטל! אלא מלמד שהחזירן ירמיה (...) כשהחזירן ירמיהו יאשיהו מלך עליהם.

[יחזקאל ז' י"ג] כִּי הַמוֹכֵר אֶל-הַמִּמְכָּר לֹא יָשׁוּב

[רד"ק יחזקאל ז' י"ג] כי המוכר. (...) שלא ישוב המוכר אל הממכר כמו שהוא המשפט בעודם בארץ ישראל [ויקרא כ"ה י"ג] בְּשָׁנַת הַיּוֹבֵל הַזֶּאת תָּשׁוּבוּ אִישׁ אֶל-אֲחֻזָּתוֹ:.

מתי התחילו למנות ליובל:

[מלכים ב' כ"ב ג'] וַיְהִי בְּשִׁמְנֵה עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמֶלֶךְ יֹאשִׁיָּהוּ שָׁלַח הַמֶּלֶךְ אֶת-שָׁפָן בֶּן-אֲצַלְיָהוּ בֶן-מִשְׁלֵם הַסֹּפֵר בֵּית ה' לֵאמֹר:

[מלכים ב' כ"ב ח'] וַיֹּאמֶר חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עַל-שָׁפָן הַסֹּפֵר סֹפֵר הַתּוֹרָה מִצָּאתִי בְּבַיִת ה' וַיִּתֵּן חִלְקִיָּהוּ אֶת-הַסֹּפֵר אֶל-שָׁפָן וַיִּקְרָאָהוּ:

[סדר עולם כ"ד ו'] אותה שנה נמצא ספר תורה בבית ה' **ואותה שנה היא היתה תחילת של יובל.**

[רש"י ערכין י"ב:] באותה שנה, שחזרו בימי יאשיהו, התחילו למנות ליובל.

ובמספרים שלנו:

[ימות עולם על סדר עולם פרק כ"ד ו'] היינו שהתחילו למנות ליובל בשנת ג"א ש"ג 3,303.

3.1.2. החישוב

3.1.2.1. לכולי עלמא

[ערכין י"ב:] צא מהם שבע שכיבשו ושבע שחילקו

3.1.2.2. רבנן

2,489 [ימות עולם פרק כ"ד א'] הכניסה לארץ:

2,489 הכניסה לארץ בשנת:

±14 כיבוש וחלוקה:

=2,503 התחלת הספירה בשנת:

$$3,303 - 2,503 = 800$$

$$16 \times 50 = 800 \text{ יובלות על פי רבנן}$$

3.1.2.3. רבי יהודה

המספר 800 לא מתאים לרבי יהודה, כי הוא לא כפולה של 49. מתרצת הגמרא:

[ערכין י"ב:] הנך שני דאגלינהו סנחריב, עד דאתא ירמיה אהדרינהו, לא קחשיב להו

[רש"י ערכין י"ב:] אבל לר' יהודה מוקמין התם דלא מנן יובלות כלל (...)

אז התחילו למנות א' ב' ג' ד' (ליובל)

(...) ודוקא נקט דכל אותן השנים שהיו בגלות לא חשיב רבי יהודה במנין שמיטין ויובלות וכדאמרינן בפרק בתרא.

3.2. ה- "יובל" של יחזקאל

[יחזקאל מ' א'] בְּעֶשְׂרִים וְחֲמִשׁ שָׁנָה לְגָלוּתֵנוּ בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה בְּעֶשְׂרִי לַחֹדֶשׁ

[ערכין י"ב.] איזו היא שנה שראש השנה בעשור לחדש זה יובל

[רד"ק יחזקאל מ' א'] הווי אומר: זה שנת היובל. ולפי שהעבדים היו יוצאים מעבדות לחירות בשנת היובל ביום הכפורים, הראה לו הקדוש ברוך הוא צאת מהגלות ובנין הבית בשנת היובל וביום הכפורים, כי בו יסלח האל לעון ישראל וחסאתם לא יזכר עוד.

[רש"י יחזקאל מ' א'] (...) היה ראוי היובל להיות והיא שנת עשרים וחמש לגלות יכניה, שגלה בעשרים ושש ביובל: י"ד של יאשיהו (מי"ח עד ל"א) ויהויקים י"א: (והוא סיכום של ערכין י"ב.)

יאשיהו	14	שנה אחרי שמצאו את ספר התורה
יהויקים	±11	
25 לגלות יכניה	±25	

יובל אחרי	=50	

זה, כמובן, מתאים גם לרבי יהודה גם לרבנן, כי לשניהם, כמובן, היובל חל בשנה החמישים.

4. חורבן בית ראשון

4.1. זמן החורבן הראשון ביחס למנין השמיטין והיובלות

4.1.1. מנו שבע עשרה יובלות

[ערכין י"ב:] דתניא שבעה עשר יובלות מנו ישראל משנכנסו לארץ ועד שיצאו

4.1.2. במוצאי שביעית

[תוספתא תענית ג' ט' מובא בערכין י"ב.] [ר' יוסי אומר] מגלגלין זכות ליום זכאי, וחובה ליום חייב, כשחרב הבית בראשונה (...) מוצאי שביעית היה

4.1.3. 14 שנה לפני היובל של יחזקאל

[יחזקאל מ' א'] בְּעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה לְגָלוּתֵנוּ בְּרִאשׁ הַשָּׁנָה בְּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּאַרְבַּע עָשָׂר שָׁנָה אַחֵר אֲשֶׁר הִכְתָּה הָעִיר

4.1.4. חישוב על פי בריאת העולם

התחלת הספירה (אחרי כיבוש וחילוק): $2,503 = (2,489 \pm 14)$

[ימות עולם פרק כ"ד א] חורבן בית ראשון: 3,338

$$3,338 - 2,503 = 835$$

4.2. רבנן

$$16 \times 50 \pm 5 \times 7 = 835$$

הושלמו 16 יובלות, ונמצאים ביובל ה-17. השלימו בדיוק 5 שמיטות, נותרו 2 שמיטות עד היובל.

2 שמיטות לפני היובל של יחזקאל, דהיינו 14 שנה.

[ערכין י"ב:] ואתה מוצא (יחזקאל מ' א') בארבע עשרה שנה אחר אשר הוכתה העיר

והנה החורבן היה בחודש אב, בסוף שנת השמיטה.

4.3. רבי יהודה

4.3.1. חישוב מהכניסה לארץ

[ערכין י"ב:] ואי רבי יהודה אייתי שבסרי, משבסרי יובלי, שדי אהני הוה ליה בתלתא בשבוע

$$17 \times 49 + 2 = 835$$

דהיינו השלימו 17 יובלות, ועוד שנתיים של השמיטה הראשונה ולא במוצאי שביעית.

4.3.2. חישוב מהיובל של יאשיהו

הזכרנו לעיל שעל פי רבי יהודה, מתחילים מחדש את חישוב היובלות והשמיטות משנת ה-18 למלכות יאשיהו.

[ימות עולם על סדר עולם פרק כ"ד ו'] היינו שהתחילו למנות ליובל בשנת ג"א ש"ג 3,303.

[ימות עולם פרק כ"ד א'] חורבן בית ראשון: 3,338

$$3,338 - 3,303 = 35 = 5 \times 7$$

דהיינו בדיוק השמיטה החמישית. ונותרו עוד 2 שמיטות (14 שנה) עד היובל של יחזקאל.

5. הבית השני

5.1 לכולי עלמא

5.1.1 בימי עזרא מנו שמיטין ויובלות

[ערכין ל"ב:] מקיש ביאתם בימי עזרא לביאתם בימי יהושע מה ביאתם בימי יהושע מנו שמיטין ויובלות (...) אף ביאתן בימי עזרא מנו שמיטין ויובלות (...)
[רמב"ן גיטין ל"ו.] [ערכין ל"ב:] היו עליה אבל היו מעורבבין שבט יהודה בבנימן ושבט בנימן ביהודה יכול יהא יובל נהוג ת"ל [ויקרא כ"ה י'] לכל יושביה בזמן שיושביה כתקנן ולא בזמן שהן מעורבבין (...)
ואפשר שכל דיני יובל נהגין כן מדבריהם בימיו.

5.1.2 ושניה במוצאי שביעית

[תוספתא תענית ג' ט' מובא בערכין י"ב.] [ר' יוסי אומר] מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב כשחרב הבית בראשונה (...) מוצאי שביעית היה (...) וכן בשנייה.

5.1.3 אורך תקופת בית שני עד החורבן

לכולי עלמא אין ספירת השנים מתחילה אלא מבנין בית המקדש השני.

[ערכין י"ב:] וכן בשניה: ושניה במוצאי שביעית מי משכחת לה? מכדי בית שני כמה קם: ארבע מאה ועשרים,

5.1.4 שיטת רש"י בעבודה זרה

[רש"י עבודה זרה ט"ו.] מלכות פרס בפני הבית - בזמן הבית בעודו בנוי לאחר שבנאו כורש נמשכה מלכותו שלשים וארבע שנים ובטלה ותפשוה בני יון ומלכו מאה ושמונים הרי מאתים וי"ד ובני חשמונאי נטלו מלכות מיונים ומלכו ק"ג והורדוס אחריהם ק"ג הרי ד' מאות וכל שנה שהיה בית שני בישובו:

כורש	34
יון	±180
חשמונאי	±103
הורדוס	±103

	=420

[תוספות ערכין י"ב:] הוה ליה בשיתא בשבוע - פי' דמנין ת"כ שנים כלה בשית בשבוע והחורבן היה בשנת כ"א (דהיינו תכ"א לבנינו)

[תוספות עבודה זרה ט:] מה שפירש דבשנת ת"ך חרב הבית, אין זה כי אם תכ"א כדמוכח הסוגיא בהדיא בערכין (שם).

[רש"י ערכין י"ב:] ארבע מאה ועשרים - שלמין לבד שנה שחרב בו:

5.2 על פי רבנן

5.2.1 אשאר

תירוץ ראשון: - חורבן הבית השני לא היה במוצאי שביעית.

[ערכין י"ב:] כי קתני "וכן בשניה", אשאר

[ערכין י"ב:] ארבע מאה: תמניא יובלי, ארבסרי: תרי שבוע. פשו להו שית. הוה ליה בשיתא בשבוע.

$8 \times 50 \pm 2 \times 7 \pm 6 = 420$ 8 יובלות ו-2 שמיטות ועוד 6 שנים. שנת החורבן אינה מוצאי שביעית.

5.2.2. רב אשי

לרב אשי יש פתרון לשש שנים האלה.

[ערכין י"ג.] רב אשי אמר הנך שית שני עד דסליק עזרא ומקדיש לא קא חשיב להו

[רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק י' ד'] ובשנה השביעית מבנינו, עלה עזרא והיא הביאה השנייה; ומשנה זו התחילו למנות מניין אחר.

$$420 - 6 = 414$$

$$8 \times 50 \pm 2 \times 7 = 414 \quad \text{יש 8 יובלות ובדיק 2 שמיטות מעליית עזרא עד חורבן הבית השני}$$

על פי חשבון רב אשי, לרבנן, חורבן הבית השני היה במוצאי השמיטה השניה למחזור היובל התשיעי מזמן בנין בית המקדש השני.

5.3. לרבי יהודה

על פי שיטת רבי יהודה, חורבן הבית השני חל היטב בשביעית.

[ערכין י"ב:] הא מני? רבי יהודה היא, דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן אייתי תמניא, מתמניא יובלי. והני שית הוי ארביסר. אישתכח דבמוצאי שביעית חרוב

$$8 \times 50 - 8 = 392 \quad \text{8 יובלות לרבי יהודה בשיטת החישוב של הגמרא} \quad 6 \pm 8 = 14$$

$$8 \times 49 = 392 \quad \text{8 יובלות לרבי יהודה בחישוב המקובל היום}$$

$$4 \times 7 = 28 \quad \text{4 שמיטות}$$

$$420 \quad \text{שנים מבנין הבית השני}$$

6. חישוב השמיטה על פי הרמב"ם

6.1. גמרא

הגמרא בעבודה זרה נותנת שיטת חישוב לשנות השמיטה אחרי החורבן:

[עבודה זרה ט':] אמר רב הונא בריה דרב יהושע האי מאן דלא ידע כמה שני בשבוע הוא וכו'

[רש"י עבודה זרה ט':] נטפי חדא שתא - על שני דמחורבן ועד שנה שהוא עומד בה כי החורבן היה במוצאי שביעית

[רש"י עבודה זרה ט':] ונשקול מכל מאה תרתי, ונישדי אפרטי - כרבי יהודה (... ולרבי יהודה משהתחילו למנות השמיטין לא זז הסדר משבע שנים לשבע שנים:

6.2. הרמב"ם

[שו"ת רמב"ם קע"ב "על ענין מאימתי מונין לשטרות וכו"ן] אף על פי שלא היה יובל בימי עזרא ע"ה מנו יובלות כדי לקדש שמיטין שאין שנת היובל עולה למנין שני שבוע אליבא דחכמים וכן הלכה אלו הם הדברים המתבארים מן התלמוד. וכל אלו הדברים הם בגמרת ערכין פרק ששי.

[רמב"ם שמיטה ויובל י' ז'] שנת יובל אינה עולה ממנין שני השבוע. אלא שנת תשע וארבעים שמיטה ושנת חמשים יובל. ושנת חמשים ואחת תחלת שש שנים של שבוע וכן בכל יובל ויובל:

בזה הרמב"ם חולק על תוספות:

[תוספות ערכין י"ב:] **הלכה כרבי יהודה** דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן, ואף על גב דבערכין [דף י"ב] ובפרק קמא דראש השנה (דף ט. ושם) קאמר לאפוקי מדרבי יהודה, מ"מ כך הלכה.

6.3. הגאונים

[שו"ת רמב"ם קע"ב "על ענין מאימתי מונין לשטרות וכו'"] תשובה לגאון רבנו האי זצ"ל, עניינה שמנין ראשון לא בטל, ושעליו אנו סומכים. **אבל לא מנו יובלות** משחרב הבית בראשונה, אלא שמיטים בלבד.

[רמב"ם שמיטה ויובל י' ה'] אבל כל הגאונים אמרו שמסורת היא בידיהם איש מפי איש, שלא מנו באותן השבעים שנה שבין חרבן בית ראשון ובנין בית שני אלא שמטות בלבד, בלא יובל. וכן משחרב באחרונה, **לא מנו שנת החמישים**, אלא שבע שבע בלבד, מתחילת שנת החורבן. וכן עולה בגמרא ע"ז חשבון זה שהוא קבלה.

6.4. הסבר הר"ן והכסף משנה על הישוב השמיטות בזמן הזה

[ר"ן עבודה זרה ט':] אבל אחר שנחרב הבית, (...) לפי שבטלה עיקר מצותו של יובל, שהרי נחלתנו היתה לזרים, **לא מנו אלא שמיטין** שהן נוהגות היום מדבריהם.

[כסף משנה הלכות שמיטה ויובל י' ה'] נראה לי שטעם הגאונים דסבירא להו דבזמן שהיובל נוהג עבדו **כרבנן**, ואין היובל נכנס במנין השמטות. שמאחר שקדושת היובל לחוד וקידוש השמטה לחוד אינו בדין שיכנס היובל בכלל שני שבוע.

אבל כשאין היובל נוהג כיון שאין קדושה נוהגת בשנת החמישים יותר מבשאר שנים, דין הוא שיכנס היובל בכלל שני שבוע, כיון שאין לו קדושה ולכך משחרב הבית בראשונה לא מנו אלא שבע שבע.

[טור יורה דעה של"א] וכן ימנה לעולם שבע שנים אחר שבע, דקי"ל שנת חמשים עולה לכאן ולכאן.

6.5. בזמן שאין היובל נוהג ...

[רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק י' י"ב] ובזמן שאין היובל נוהג, אין נוהג עבד עברי, ולא בתי ערי חומה, ולא שדה אחוזה, ולא שדה חרמים, ואין מקבלין גר תושב; ונוהגת שביעית בארץ מדבריהם, וכן השמטת כספים בכל מקום מדבריהם כמו שביארנו.

7. סיכום: הישוב השמיטה הנהוגה היום

7.1. ספירת השנים מהחורבן הנהוגה בלוחות השנה

בלוח "עיתים לבינה":

שנת תשע"ה 5,775 היא שנת השמיטה, שנה 1,947 לחורבן בית שני.

זה לא מתאים לחשבונות הנ"ל לשנת השמיטה:

$$278 \times 7 + 1 = 1,947$$

7.2. הוסיפו שנה למניין למולד אדם

המניין הנהוג היום: "המניין לבריאת העולם" הנהוג בימינו בכל תפוצות ישראל, **מתחיל שנה אחת לפני המניין למולד אדם**. מדוע הוסיפו שנה למניין למולד אדם?

הנה ההסבר לפי המובא בספר העיבור לר' אברהם בר חייא הנשיא (מאמר שלישי שער שביעי):

חכמי ארץ ישראל קיבלו את דעתו של ר' יהושע שהעולם נברא בניסן,

ואילו חכמי בבל קיבלו את דעתו של ר' אליעזר שהעולם נברא בתשרי

(...)

נחלקו חכמי העיבור מאיזה תשרי יתחיל מניין השנים:
 חכמי בבל והמזרח התחילו למנות את השנים מתשרי (...) בו נברא אדם (...),
 ואילו חכמי ארץ ישראל והמערב לא היו מוכנים 'לוותר' על ששת החודשים שמניסן עד תשרי, ועמדו
 על כך שגם ששת חודשים אלה (...) יכנסו לחשבון מניין שנות עולם, ומניין השנים לדעתם צריך
 להתחיל מתשרי שלפני ניסן, כי יום אחד חשוב כשנה וכל שכן שישה חודשים; [רחמים שר שלום,
 המעין - גליון תשרי תשע"ד, ישיבת שעלבים]

7.3 השוואת חישובי שנת החורבן

האירועים תוספות ועוד	מבריאת העולם	האירועים ע"פ רש"י	מבריאת העולם	שנים מבנין בית שני
	ע"פ סדר עולם		ע"פ ארץ ישראל	
	3,827	שמיטה	3,828	419
שמיטה	3,828	חורבן	3,829	420
חורבן	3,829	שנה 1 לחורבן	3,830	421
שנה 1 לחורבן	3,830	שנה 2 לחורבן	3,831	422

7.4 חישובי שנות השמיטה

מתחילים לספור שבעיות מהשנה הראשונה לשמיטה דהיינו משנת החורבן.

על פי חשבון שנות עולם הנהוג בארץ ישראל, חורבן הבית השני היה בשנת 3,829 במוצאי שביעית:

$$\begin{aligned} 5,775 - 3,829 &= 1,946 && \text{תשע"ה שנת שמיטה} \\ 278 \times 7 &= 1,946 && \text{287 שמיטות מחורבן הבית השני} \end{aligned}$$

גם על פי מניין שנות עולם של סדר עולם החשבון יכול להסתדר אם מאחרים את חורבן בית שני
 לשנת 421 לבניינו כמו שהזכרנו לעיל, ולא 420, שנה אחת יותר מאוחר, שהיא גם שנת 3,829 לפי
 מניין של סדר עולם שהוא המניין הנהוג בבבל.

תושלב"ע